

1924 гэм
жэлүгүзүм (октябрым)
и 12 льяндэрэ кьыдокл

Черкес жэку

2024 гээ, щышылым (январым) и 25, махуэку

Распространяется по подписке

Газета учреждена Народным Собранием (Парламентом) и Правительством Карачаево-Черкесской Республики Газетры кьызыгыкыр Кэрэшей-Черкес Республикэм и Щыхубэ Зэлүшэмрэ (Парламентымрэ) Правительствэмрэ

И уасэр соми 3-щ

Зыхуэгээзыгы

CBO

Хьуэхуэ гуапэхэр

Кьээакь льяпкыяр зэхээхуэн шашца махуэм

Пццэ зыхуэтцц! ди хэкуэгьухэ!

Политикэ зэхээхуэныгэм кьээакь льяпкыым щыщу хэкуэдэхэм я феаплым нобэ ди щхьэр яхудогъэшхь. 1919 гэм щышылым (январым) 24-р – ди кьэралым и махуэ нэхь хьалгэхэм халгытэ. А махуэм 1эпэ щадзащ «Директива о расказывании» тхылым. Абы кьыклэ-лъякыуащ зэхээхуэныгьэхэр, цыхухэр хэкум зэрыра-гьакамрэ абы кьихьа гьаблэмрэ щхьэхуимытыны-гьэмрэ, цыху куэд ягьэкуэдэщ.

Ипцэ Урысейм щыпсэу льяпкь куэдм тхьдэм и льягъэнэ зэхуэмыдэхэм я натлэ хуа апухуэдэ зэхээхуэ-ныгьэхэм паллэ мымаццэ текьыжамы, льяпкьхэм я экьэуэтыныгьэр хьумэным, хабээхэр егьэфлэкуэным, ццэблэр фыым кьыхуеджэным, Хэкур псэмьблэжу хьу-мэным хуэгьэсэнэм, щэнхабзэ, унагуэуэ ццэинхэм дахуэ-сакьыу зетхьэным, ди Хэкур егьэфлэкуэнымрэ абы ды-хуэллажэнымрэ ди кьару псори егьхэлэн хуейщ.

Нобэ дызыртыг зман хьалгэм Урысейм щыпсэу льяпкь-хэр, дин зэхуэмыдэ зылыгьхэр дызэкьэууащ. Зауэ опе-рацэ хэхам ипкь иту ди кьэралым и хьалэмэт зезыхуэ зауэл хэхуэхэм ди хэкуэгьухэр – Кэрэшей-Черкесым щыпсэхуэр яхэтц. Абыхэм яхэтц зэхээхуэн яццэ кьээакь-хэм – Псэж кьээакьдыдэм и Баталашинскэ кьу-дамэм и кьээакьхэм кьатехуэклахэри.

Ццэблэм и кьэкуэн дахэм папццэ, Хэкум и льяца-гьыр нэхэри гьэбдыным ехьэллуэ длэж гуащццэклэ лыхухьыгьэр политикэ зэхээхуэным хэкуэдэхэм я феапль нэху ирехуэ!

ТЕМРЕЗОВ Рэшид,
Кэрэшей-Черкес Республикэм и 1этатщхьэ

ИВАНОВ Александр,
Кэрэшей-Черкес Республикэм и Щыхубэ
Зэлүшэм (Парламентым) и тхьэмэдэ

АРГУН Мурат,
Кэрэшей-Черкес Республикэм и
Правительствэм и тхьэмэдэ

ВДНХ

Ди кьэралым и Президент Путин Владимир и пцэрылгыкэ Москва кьалэм щызэхаша «Россия» Льяпкыыбэ гьалгьэгуэныгьэ-зэхуэсым ипкь иту кьээакь-куэкла хэгуэгүхэм я махуэхэр кьапщытэжэщ.

Ехьулэныгьэхэр кьапщытэжэ

Ипэ дьшхуэ жьтлэниди, мы гьалгьэгуэны-гьэм и фьыгьэкцэ Урысейм и хэгуэгүэ 89-м кьэралым и кьалашцхэм дэс-хэмерэ хьщццэхэмрэ гьалгьэ-гуэуащ щэнхабзэ, льяпкь хабзэ, турист льякыныгьэ я льякыныгьэ ехьулэны-гьэр бейгьыу ягьгьэдэлъым.

«Щэ хэмьыль, промышленностымкь, щэныгьэмкь, щэнхабзэмкь, спортымкь ди зырыгушхуэн ди ма-щцкыым, псом хуэмьдуэ, цифровой технологиесымкь Урысейр жьждьхуэр пыльцэ лья бьдэклэ увыным», — жилищ Путин Владимир.

Фигу кьэдгьэжькьыныгьэм, ВДНХ-м Кэрэшей-Черкесым и Махуэр 2023 гэм дьгьэгьэзэм и 8-м щрагьгэ-куэклэщ.

Кьэрэшей-Черкесыр хьзырцэ а кьэхуэгьэ хьалгэм хэтатхэм дэлэпкыуныгьэ яригьэгьыгуэтыну», — щитхащ Темрезов Рэшид телеграм-каналым щццэ напэкуэццыным.

Щыгуэ

«Псалгьэки, лэуэхуи пхуэмыгьгьэхуэжыну, хьэклэкуэццэ гьэр кьээыгьгьэпгьэуэ теракт аргуэр кьэхуэуащ: Донецк кьалэм и бээрарым дэт мамыр цыбыхуэхэм, топкцэ ятеуащ 1эццкцэ узда украин кьарухэр.

Упццэ хэмрэ льяпощхьэпыхэмрэ...

Хэгуэгүм и льякыгьэ Темрезов Рэшид иригьэкуэклэ зэлүшэм кьы-щайтэ псалгьэмэ кьыу хуэгьгьэуэ щы-тащ CBO-м хэкуэдэхэм я унагуэгь-хэм щайушам кьагьэлгьгьэуэ льяп-щхьэпыхэр икццэщыццэ зэфлэжыным.

Зэлүшэм хэтатц Кэрэшей-Черкес Республикэм и Правительствэм и тхьэ-мадэ Аргун Мурат, КьЧР-м и 1этат-щхьэрэ и Правительствэмрэ я Ад-министрацэм и унафццым и япэ кьуэдэ Хубиев Марат, хэгуэгүм гуа-щццэ кьыу социальнэ зыужыны-гьэрэмкцэ и министр Камурзаев Ди-нарэ, узыншагьэр хьумэнымкцэ ми-нистрым и кьуэдэ Кипкеев Тмарэ сьмэ.

Цыхухэм кьабгьэдэклэ упццэхэм хуэгьгьэуэ зэфлаха льякыгьэр зэлэ-лэхэм я унагуэгьхэм зэрэдэлэпкь-фьыну 1эмалхэм. Псалгэм и жьылгьэ-уэ-кцэ, абыхэм кьыхуэрагьэпэщ соци-альнэ хуэгьгьэуэтыныгьэхэр нэхэри нэхыбэ ящыну кьыхалгьыащ.

Текьлэныгьэр зи фьыщцлэхэр

Кэрэшей-Черкес Республикэм и 1этатщхьэ Темрезов Рэшид хьыгуэгьуащ Хэку заушхуэм и ветеранхэм: илгьэси 104-рэ ирикьуа Солнышкын Афанасий Петровичэр зи ньыбьыр илгьэс 98-рэ хуа Ермаков Владимир Илларионовичэр.

«Солнышкын Афанасий Петрович и ньыбьыр илгьэс 22-рэ хууэ фронтным луващ, 239-нэ артиллерийскэ полкым и 77-рэ 1эфлауэ дивизэм кьулыкьуэ щццлэщ. Тасхьэщццэхэм я командиру Кавказыр хуит кьэщы-жыным щццэуахэм, Хэку заушхуэм и зэхуэу нэхь хьэ-лэ, кьыхылхьэ дьдэхэм хэтатц.

Кьырым, Севастополь, Симферополь, Калининград кьалэхэм нэмьцэ - фашист зэрыхуэкуэуэхэм льягьгьэ зэрй-хьэу кьылэщццэжыахэм ящццэ. Зыхэтэ зэхуэу хьэ-лэ дьдэхэм зэкьым улэгьэ зэрйщыуэр, итлани, и узыншагьэр зэрйэфлэувэжу, зауэл хьыбьхэр фронтным лухьэжт, кьэралым и кьэкуэнуэр мамыр хуымны щццэ-ун папццэ.

Лыхухьыным кьыхуагьгьэуащ япэ, егьлэуэ нагы-щэ зиэ Хэку заушхуэм и Орденыр, Вагьуэ Плыжь Орденыр, «Кавказыр зэрйхьуам папццэ» медалыр, нэгьуэццэ юбилей нагыщхьэщэр гьунэжу.

Сьыхуоухуэхуэу пццэ зыхуэтццэ ветеран льяпэм узын-шагьэ бьдэклэ, и унагуэр, кьыдальхуахэмрэ и лья-лыхьэ кьепщццэлауэ насыпыр гьунэжу зыщыццэнэ.

Фьыщцлэхуэ хуэщцэ Афанасий Петрович кьэрал шхьэ-хуит, мамыр гьаццэ кьызыртыхуитлэжыам папццэ! Ди шхьэр худогьэхьэ зэрйхэ лыхухьыкьыгьэм и щыгь-кцэ! — щитхащ хэгуэгүм и льякыгьэ телеграм-каналым.

«Ди кьэралым и тхьдэм щыгьушццэжыым, егьгьэлпэ Урысейм и щхьэхуитыныгьэр кьэзылгьэца и Лыхухьж-хэр. Зыхуэмыдэ щылэжыам ахэр нобэ кьызыртыхэтэри, фьыщцэ ин яхуэщццэ льякыныгьгьэ зэрйдиэр.

Абыхэм ящццэ Урысейм и кьуэ щцпкьэ Ермаков Владимир Илларионович.

Ар кьулыкьуэ дашауэ щытащ 1943 гэм. Маэз бжы-гьэ фькцэ тьмыкыу, 1944 гэм и фокладэм (сентябрым) Хэку заушхуэм и фронтным лухьащ.

Зауэ нэужым и кьулыкьуэм советьдызэм хэтэ Гер-манием щылищам, нужым, Ищхьэрэ Кавказым зыкы-ужьжыным гуащццэхуэ хуигьгьтылгьащ. Норильск кьалэм щрихьэкцэлащ и гуащццэклэ лэжыгьгьэр.

1998 гэм щыццэдауэ Кэрэшей-Черкесым хьыгьэ Исправнэ станциэм щпсау. Ветераным зэрехьэ «За Отвагу», «За взятие Кенигсберга», «За победу над Гер-манией» медаль льяплэхэр.

Владимир Илларионович хуэдэхэр — ди кьэралыр зэрыгушхуэц, зэрыинщ. Абыхэм я гьаццэ гьуэуанэр гьэнццлэщ Хэку хуагьэ фьылагуэныгьэкцэ, щыпкьагьэкцэ, щцэблэм щапхьэ яхуэцхуэн лэуэхуэгьэжыахэм.

Атцэ, абыхэм ядоплгьей нобэ CBO-м льягьгьэ щызэрэхьуэ, кьэралым и кьэкуэнуэр зыхуэмьуэ щыццэ ди щцлэхэр.

Фьыщцлэ ин худошццэ ди ветераным, кьытхуныгьэца ма-мыр гьаццэпэр насыпьыр папццэ! CBO - м хэт ди кьу-лыкьуэщццэхэм фьэлэ хахуагьэр зыхуэбгьэдэ лгьын гьуэ-тыгьуейщ! Хэкум папццэ кьэвгьгьэлгьуэ хьыгьэ дм ди шхьэр худогьэхьэ!», — итхащ Темрезов Рэшид телеграм-каналым щццэ напэкуэццыным.

Ди корр.

Егьэдэжыныгьэ

Мэкьумэщ

Бгьэдыхьэкцэцэ

Егьэдэжыныгьэ и льякыныгьэ бгьэдыхьэ-кцэ хэха зилэпхьэ, щхьэхуэу зьдэлэжапхьэ сабийхэм ятеухуа «Доброгоречье»-м иригьэ-жыащ «Бабашки Плюс» проектым хэтынхэр гьэнэлэуэнымкцэ лэжыгьгьэр.

Проектым тэлажэ гулым ирагьэблагьэ КьЧР-м щыпсэу, илгьэси 3-10 зи ньыбэ сабий-хэр, абы щычу ищхьэкцэ жьхуэтцэ гулым хи-быдэхэри. Апухуэдэ льякыныгьэр кьээыгьгьэ-сэбэным ападэхэм (<https://forms.yandex.ru/cloud/659ed23102848f5d8f9e3108/>) анкетэ ятхы хуейщ.

Егьэдэжыныгьэ лэжыгьгьэр мы гьэм гьа-тэпэ мазэм щадзэнуэщ, льялу тхылгьхэр ма-заем и 15-м нэгьуэнэ ящтэнущ. Псори пццэ-нэщц. Щецькуэкуэнуэр Черкес кьалэрацэ.

ТУАРШЫ Ирэ

Кьехьуащ

Кэрэшей-Черкес Республикэм илгьэ-сым кьыриубьдуэ гьэшу кьылжьымыр пхигьэкьымрэ хигьэхьуащ. Апухуэдэу, илгьэск иклэм республикэм гьэхьхэкцэ продуктуэ нэгьуащццэ хэгуэгүхэм ири-гьэшащ тонн мини 2-м нэс. Ар ипекцэ щыла илгьэсым пхагьакам нэхэрэ про-центэ 5-кцэ нэхьыбэц.

Гьэхьхэкцэ продукцэ нэхьыбэ дьдэ зыгьарагьхьар Абхьэз Республикэмрэ, Мащцкыым Азербайджан, Кьээакь-стан республикэхэм ирагьэжар.

КьЧР-м ирашу нэгьуэщццэ хэгуэгү-хэм егьгьэшгьуэ 388-рэ щылац.

Кьэхьгьэщццэпхьэцци, экспорт про-дукцэр зэрйщыту техникэскэ мардэ-хэм йокцэ, флагьэ зылэщ.

ШЫБЗЫХЬУЭ Ирэ

Туризм

УФ-м экономика зыужыныгьэмкцэ и министр Решетников Максим Архьыз жылагьуэ СКФО-м и туризмэм и экономика зыужыныгьэм теухуа зэлүшэ щригьэкуэклэщ.

Абы хэтатц КьЧР-м и 1этатщхьэ Темрезов Рэшид, Урысейм экономика зыужыныгьэмкцэ и Министерствэм и департаментхэм я унафццэхэр, федеральнэ кьулыкьуэщцлэхэр, «Кавказ РФ»-м и унафццэхэр, СКФО-м туризмэм и кьудамэм и министрхэр, упрвяляющэ кампанэхэм я льякыгьэхэр.

Решетников Максим кьы-зэрйхигьэщцци, «Ищхьэрэ Кавказыр туризмэм зиужыныгьэмкцэ кьэралым и купсэщ».

«Илгьэс кьыхагьыным цыбухьэ-хэм зыцагьгьэспсэхуныкцэ сьыт и льякыныгьэ кьызы-гьэлпэщццэ хэгуэгүр. Ипэщ бгьыхэр, хьыр, щылылэ даха-щццэр, псы хушхуэуэ кьы-щыццлэхэр, санаторэхэр, курортэхэр. Зыужыныгьгьэфцэ нэрылгьагуэ щылэщ», — жилищ Решетников Мак-сим, илгьэс кьуам туристу хэгуэгүэуэ кьаблэгьыам фьы-уэ кьызырехуэамкцэ Росста-тым кьыгьгьэлгьуэ бжы-гьэхэр тегьгьэллэщ ищцурэ.

Апухуэдэ щыткьыкцэфыры мы гьэми зэрйщццэр кьы-хигьгьэщццэ министрэм. Апухуэдэу, илгьэсыщцэ мылэ-жыгьгьуэ махуэхэм СКФО-м

Зыужыныгьэр нэрылгьагуэщ

и зыгьэлэсхууплэхэм туристу щылам процент 17-кцэ кьы-хуащ.

Решетников Максим нэгьуэщццэ льякыныгьэм кьы-теувылащ: хэгуэгүхэмрэ хэзырчэтыврэдэ зэдэлэжэ-кцэ, номерной фондным, туристэхэр нэхэри кьэзы-щццлэнуэ щытыкцэфццэр кьы-зэрйэрагьгьэлпэщццэпхьэм.

«Апухуэдэ кьалэнхэр зэфццэщццэ «Туризм и ин-дустрия гостеприимства» льяпкэ проектыр пхыгьгьэ-кьыным и льябжыццэ икцэ ар кьэралым и Президен-тым и нэлэм щццэщ. Илгьэс кьуам кьыгьгьэлгьуэццэ Кавказым льяпкэ проектхэр гуащццэфлауэ зэрйщылажэр. Программам тету СКФО-м кьыухагьгьэклэщ дэлэпкьы-ныгьгьэуэ сом меларди 3,2-рэ.

Сом мелард 12 зыгьухуэ проектитхуэм кредит ира-тащ, хьэщццэ нэхь инхэр егьгьэфлэкуэным хуагьгьэлэ-жэ хьисапкцэ. Льяпкэ проектхэр гьэлэжэч папццэ хэгуэгүхэм субсидие ират. Апухуэдэу, илгьэс кьуам СКФО-м и туризмэм дэлэ-пкыуныгьгьуэ сом меларди 2,8-рэ ирагьгьэуатц. Ахэр хуагьгьэлэжыащ кьалэхэм я тхьдэ купсэхэр зэгьгьэхьэ-жыным, бассейнхэр ухуэ-ным, турист гьуэгуэхэр кьэ-гьэщццыным, фестивалхэр егьгьэлэжыныным.

2030 гэм ехьулэу, СКФО-м туристу кьэбла-гьэм я бжыгьгьэр мелуани 5-м нэдгьэсину доугьтэ. Ар тхуэщццэжыным тещыкьа бжыгьгьэц», — жилищ Реше-тников Максим.

ныгьгьэфцэми, туристу кьэ-благьэм зэрйхьэуэ зыпты-ми емьлыгьуэуэ, СКФО-м и хэгуэгүхэм ящццэ Кэрэ-шей-Черкесым мыхьуэмэ аэропорт зымылэ зэрэхьыт-ри кьыхигьгьэщццэ республикэм и 1этатщхьэ.

«Мы лэуэхуэмыкцэ УФ-м экономика зыужыныгьэм-кцэ и министрми, Президен-тым и Полномочнэ Льякыуэ СКФО-м щыцэ Чайка Юрий я дэлэпкыуныгьгьэр налуэцэ икцэ дэри жьдгьуэр зыку-догьгьэхьызыр аэропорт ухуэ-ным теухуэа проектыр щед-гьгьэжэну палгьэм», — кьы-хигьгьэщццэ Темрезов Рэшид.

Зэлүшам хэтатхэр кьы-тепсэлгьыащ я хэгуэгү-хэм туризм кьудамэм щигь-гьуэтэ зыужыныгьгьэм.

Решетников Максим ку-рортым зыщцлэжыащ, зригьгьэлгьуэщ цыхунэсам-рэ дьяпкцэ гулгытэ зыкуэ-щццлэхэмрэ.

«Сьызырегьуэсымкцэ, жь-жэжкьым Домбай, Архьыз, Гуащццэхуащ «курорты-мил-лионники» щыгьыщцэм щы-хунэсыну палгьэм», — кьэ-щццэжыныгьгьэ псалгьэхэр жилищ федеральнэ министр-ым.

КьЧР-м и 1этатщхьэрэ и Правительствэмрэ я пресс-кьыжыуэ

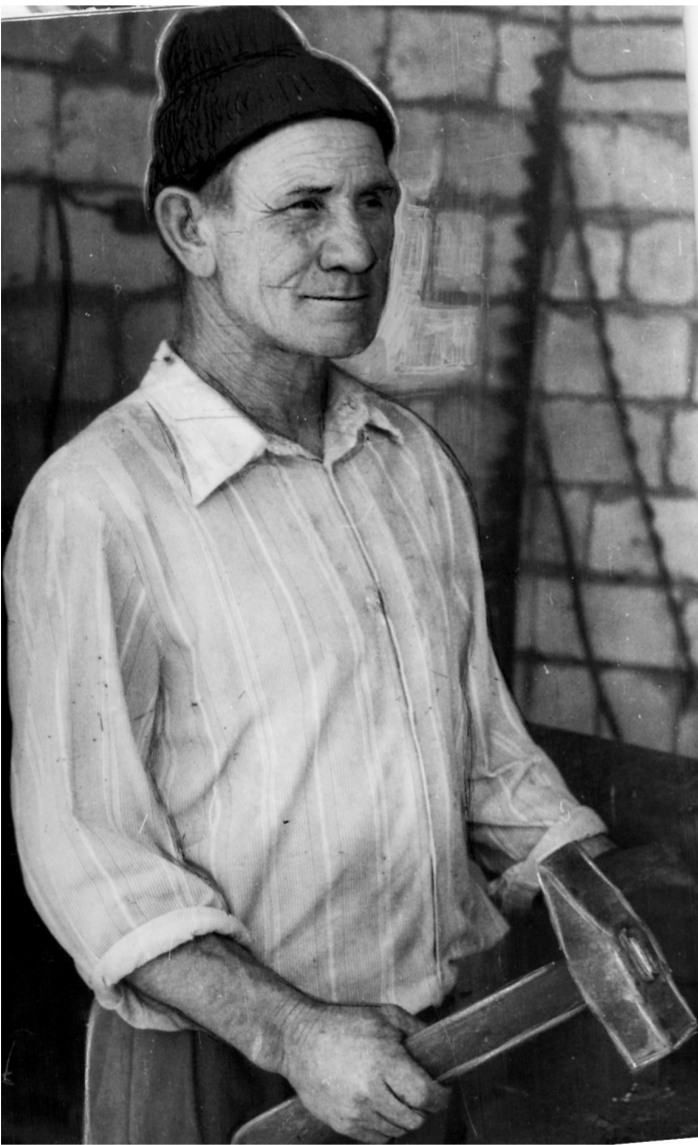

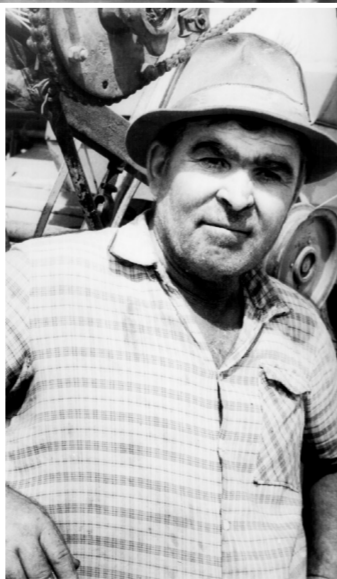
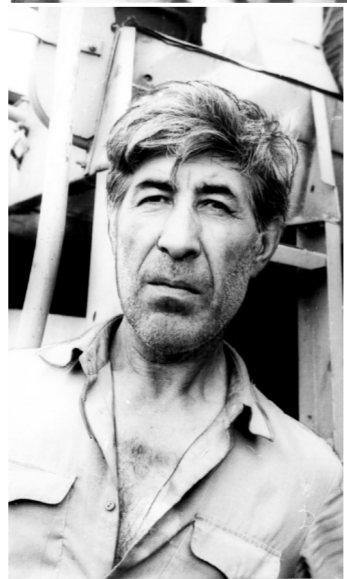
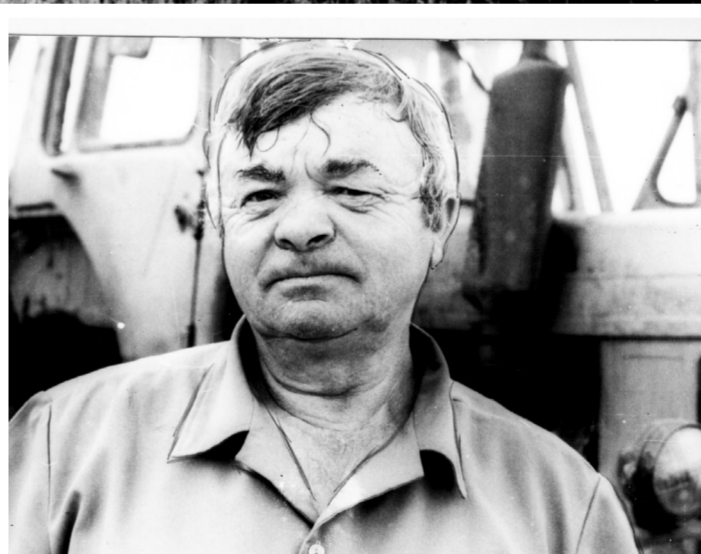
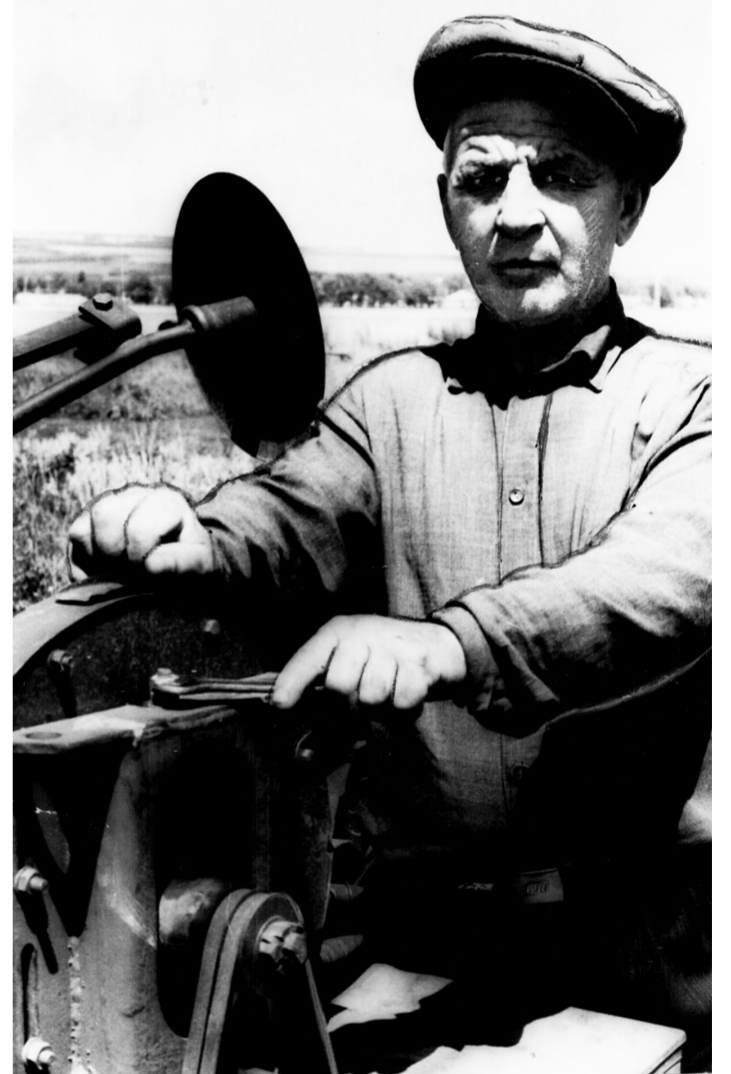
Ди сурэт гэттылыгыгэхэр

Нобэ фи пащхэ идолхэа Бесльэней кьуажэм щыцу газетым илгэс зэхуэмыдэхэм кьытехуа, сурэт те- хауз ди архивым кьыхэна теплэгъуэхэр. Ахэр кьытыдоддэ "ди сурэт гэттылыгыгэхэр" рубрикэм щэту, "Черкес хэку" газетыр илгэси 100 зэрыркунум инкь иту. Сурэтхэм я нэхьыбэр тезыхар илгэс куэдкэ адыгэ газетым щылэжьса Идрис Назириц. Зи сурэт зыщтэжьсину хуейр, редакцям фыкьыщтыхэ.

Черкес хэку газетыр — илгэси 100

Черкес хэку 100 Бесльэней кьуажэ

Пыхусыхум дызэщииубыдэрэ?

Пыхусыху узьфэ зэмылзужьыгузхэр мы зэманым кызыдхьэжэуэ цыхур егьэплейтэй. Роспотребнадзорым кызыртытккэ, республикэм ОРВ-мр пыхусыхумрэ кызызулэхэм я кыжгэм тхьэмахуэ кьуам процент 33-кэ хьэхуач. Ауэ нэхь мащэ хьужац зи ныжьыр илгэс 3-6-м иту а уз зэрцлалэр кызызуалэхэр.

Республикэм и кьалэ нэхь иныр, Черкесск кьапщтэмэ, абы щекьуэлэ эпидемиологие цыгыкэр ягьзува мардэм щьэдэхьым. Арами, тхьэмахуэ кьэс абы кызырэхьур нэрлыгьагьуц.

Иуэхур зытетым дыщигьэгузэщэ Черкесск кьалэ поликлиникэм и зы кьудамэм и унафэщлэ, дохутыринфекционист, терапевт ДЖАТЭ Мэрэнэ.

Поликлиникэм зыкызыхуэзгыгээс сымаджэхэм я дагьуэхэр зыхуэдэмрэ узьфэхэр зэрэкьулэ цыкьлэмрэ лэщагьэрылэжэм кьыд-жилац, а узьфэхэр зэрэгьэжыунымыр ахэр кьомьусалкын пащцэ узэрзы-хуэсакьынмыр ахуэзгээс-уи чэнджэц кьыдитац.

— Мы зэманым уз зэрцлалэр зы цыгыкэм имыту, захуэжурэ кьытхохьэ. Пэщэ, цыху сымаджэхэр куэдц, уз зэрцлалэр и зэманщлэ. Нобэ сымаджэхэм дэж нэхьыбарэ дьызуэхуэр ОРВ узьфэ зэригьэрэц. Пыхусыху лэужьыгузхэр, ковид зилэр нэхь мащлэ. Гурылуэ-гьуэ хьун пащцэ бжыгьэ-кэ жысгьэн, махуэм сымаджэ 70-м зыкызытугьэ-зэмэ, абы щыцу цыхуи 5-р пыхусыху, 3-м - ковид, адрихэм — ОРВ узьфэхэр япкьырытц, — дыщегьэ-гьуэзэ Мэрэнэ.

Лэщагьэрылэжэм кызырхыгыгьэцымкэ, а уз зэрцлалэхэм узэрлээрэ, я екьулэкьлэри зэщьэщк. Икьи, лэмал имылуэ, дохуты-

ар щыцлэбдэнур игьэбелдэжылыфын пащцэ, — жи-лац Мэрэнэ.

Дохутырым кьыхыгьэ-щэц зи щьэхэ хушхьуэ кьы-хушцэщыткьыжыу зызыгыгьэ-хьужыну пылэхэм я лэпкь-лэпкьым зэранышхуэ зэр-ырахьыр.

Псалгэм и жылгьуэккэ, и унагьуэм щыцу уз зэрцлалэр кьэзымьубьэдэхэм хушхьуэ ефэн шаддэз. Ар дохутырым ауи идэкьым, хушхьуэр зыпэщлэтыну уз зэрцлалэр лэпкьлэпкьым зэрхьэмьхам кьыхькьы.

— Апухэдэр сымаджэ хьумэ, зрихьэлэнур сыт, мьысмаджэу хушхьуэ ефэн шидэагьыхэмэ? Абы кьы-дэжлэуэ, сымаджэ зэрхытуу антибиотикхэр зэуэ зэзы-хьэлэнэ зыфлэхэр куэдц. И нэхьыбарэ апухэдэ лэуэ бьэдэжыкьлэм зэран мьхьу-мэ сэбэп кьыхькьым. Сыту жыпэмэ, уз зэрцлалэр абы игьэхьужьыкым, атлэ иужь-кэ узьыр хуужьыныхуэ бак-териехэр кьыхьохьэ.

Дохутыррац хушхьуэр зыгьэбелдэжыт! — кьы-щлэгьужэ Мэрэнэ.

Атлэ, щымахуэ палгэм сыткэ зыщыгьымфьуну узьым? Дохутырым зэр-жиуэжкэ, мы зэманым куэд-кэ кьэжэ БАД-хэм мь-хьэнэ хэлкькьым. Узьухуэса-кьыжыну ухуеймэ, псом нэхьэр нэхь щьэхьэпэ кь-нэж вакцинадц щыныр.

Кынэмьщлауэ, ерыскы-хэхкьэм егугьупхьэщ. Бел-ко, клетчаткэ куэд зыкьлэ ерыскьыкьэр (пхьэхьымы-щьэхьэр, хадэхькьэр) нэ-хьыбэу шыным, хьэуа кь-бэзэм хьэным, щьэхьуэ-бжэр лухуэ узьыщлэ пэ-ным жьы щлэгьэхуэным мьхьэнэшхуэ илэц. Цыхуэ-луыым нэклиулуэхьэнэу уахьымьхэм зэрныхьы-фьыр иджыри зэ лэщагьэ-рылажэм дигу кьыгьэ-кьыкь.

Адрижкэ, шэч зыхь-мылгыр аращи, цыхуэм и узьынагьэр зыгьэбидэц, езыгьэфлэуэц физкуль-турэмрэ спортырмэ уи лэ-пэгьуэ щыгыныр. А лэны-кьуэхэмкэ зыгьэсэнэм-кэ республикэм и дэж цы-пли инфраструктурэр икьу-кэ флаг лэга илэу кьы-зэгьэпэщлэц. Зи, гукьыдэж уилэу зыгьэс, уи щьхэм пылгыж кьудей! Узьышэу фыщыт!

БОРЭНЫКЬУЭ МАДИНЭ

Хьэкьылыкьыр тьи...

«Хьэкьылыкьыр тьи тыншу жей» жыхуилэращи, дэтхэнэми кьыгьэуэ хьэкьылыкьыр щызытыргьэкьын хуей палгэр шидэщ, 2024 гьэм и декларатэ кампанэм лэжьыгьэр иригьэжэц, Абыкь хьыбар кьыдэгьэщлэ КьЧР-м и хьэкьылыкьы куулыку Управленэм, адэки тыншу дыщегьэгузэ декларатэм ехьэ-ла щытылэхэм.

2023 гьэм цыхуэм илэ хэхьуэм теухуа декларатэр хьэкьылыкьы инспекцэхэм, е МФЦ-м, е хьэкьылыкьытым и «Личный кабинет»-мкэ онлайн шьыкьлэу ярихьэлэн хуейц. Ар зэфингьэкьын хуейц 2024 гьэм накьыгьэм (май) и 2-м нэхь класэ имыщлэ.

Хэхьуэ зилауэ, декларатэ зытын хуейуэ кьалгьытэ, псалгэм пащцэ, гьээнлуа пал-лэ нэхь мащлэм нэхьэр нэхь мащлэжкэ илэ мьлгыкьы зышар, и льылы-лэулэдым кьабгэдэжкьыу тыгьэ, сауьгьэт лпапэхэр кьызылэрыхьар, лотереккэ ахьшэ кьэзы-хьар (ар мащлэми), фэтэр, псэуплэ, кьына-мыщлэ мьхьэи мьлгыкьы бэджэнду итым хэхьуэ кьызыхуыхар, хамэ кьэралэхэм кьикл ахьшэ, мьлгыкьы кьызыхьэтуар.

Кынэмьщлауэ, хэхьуэм теухуа декла-ратэр хьэкьылыкьы куулыкуэхэм ирахьэлэн хуейц уней хьэрычэтылэхэм, зи щьэхэ хуэлажэь нотариусхэм, адвокат кабинет кьызыгьэпэщлэуэ лажэ адвокатхэм, нэ-гьуэщлэхэм.

Декларатэм теухуэ НДФЛ-р 2024 гьэм бадзэуэгьуэм (июль) и 15-м нэгьунэ зытэгьэкьыпхьэц. Хэхьуэм теухуэ НДФЛ-р

хьэкьылыкьы агентам игьуэу хьымыгьэклэмэ, апухэдэ хэхьуэр декларатэ шьын, НДФЛ-р хэткьыныр лэмал зымылуэ кьоув хьэкьы-лыкьы агентам хьэкьылыкьы куулыку хьэкьы-лыкьы кьызырхымыгьэклэмкэ хьыбар иримигьэщлами. Ауэ хьэкьылыкьы агентам апухэдэ лэуэхур зэфингьэклэмэ, хьэкьылыкьы куулыку хьэкьылыкьытым хьыбарегьа-щлэ хуригьэхьынуц. Абы илэц иткьэрэ, 2024 гьэм дьыгьэгьэзэм (декабрь) и 2-м фьэмкьы хьэкьылыкьытым и кьалэнхэр игьэзэщлэн хуейц.

КьЧР-м и хьэкьылыкьы Управленэм гу-льыгьэватэ: декларатэр тыныр, НДФЛ-р хэгьэжыныр хьэкьылыкьытым палгэ гьэ-нэлуам блигьэжыныр кьыщлэкуэнуцкым, тезьыр, пень кьыгьэхуэнуц. Декларатэ ты-гьуэ иужьрей палгэр 2024 гьэм накьы-гьэм и 2 махуэрац.

Гу зылгытапхьэц, а махуэр яхьэллэ-кьым хьэкьылыкьым кьыхькьы хьыбар (на-логовый выет) кьызылэрыхьэн хуейц. Абы теухуа декларатэр илгэзыым кьри-буэду сыт щыгьуэ палгэ хьэкьылыкьы ин-спекцэхэм ярихьэлэмэ хьунуц.

ШЫБЫХЬУЭ ИРЭ

Али-Бэрдыкьуэ адыгэ жылэжьым иплэ, кьуажэр зэрыгушхуэ цыхушухуэхэм ящыщ Урысей Федератэм и цыхубэ егьэдэжыгьэм и отличник, зи гьэщлэ псор егьэдэжыгьэ бэ-зым хуэзыгытлыла, шьлэблэр гьэсэнэм, я кьару психьыныгьэм гуащлэ ин хэзылгьа Кьэбьшэ Мусэ.

Апухэдэ цыхуэ кьызырхымыкьуэхэр, зи лэ-жыгьгьэр, зи гьэщлэр фьым хуэзыуэнэтлэ псэу-хэр жылагуэм шыгыпцэнкэ лэмал илэкьым. Кьэбьшэ Мусэ иригьэджэ, игьэса шьлэбэ цэ мин бжыгьэми, дьапкэ кьуажэм кьыщлэжыгьэ-хэмэ а егьэдэжлэуэфлэр, цыхуэ угьурлыр зы-цагьгьупцэнукьым. Абы и лэжыгьгьэ, гьэ-щлэ шьлэжэ, шэч хэмьлэуэ, шьлэблэ куэд дьыдэ шьлэпкьыныуц. Арац ноби кьызырэхьыкьы.

Кьэбьшэ Мусэ и фэепльыр хьумэным хуэ-гьэза спорт лэухугьуэ дажэ — волейболымкэ зэпеуэ шьышылэм (январым) и 20-м Али-Бэр-дыкьуэ кьуажэм дэт, зи № 2 курыт еджапэм щекьулэцлэц. Спортсменхэр шьлэбнац кьуажэм

И шапхьэм шьлэблэр шьлэпкьыкь

администрацэ, Кьэбьшэ Мусэ и бьнхэмрэ ири-гьэдэжэхэмрэ кьабгьэдэжлэ сауьгьэтым. Хьэбэз район администрацэм физкульту-рэмкэ, спортымкэ, шьлэпгьуэлэ лэухуэхэмкэ и кьудамэм и унафэщлэ Кьэргьей Аслгэн дь-зэрьыщигьэгуэзэмкэ, республикэм щыц ко-манди хуэпэуэм хэтати, дэтхэнэри бжыпэр убьдыным ерышу шьлэбнац.

Гуапэ зэрьышуну, япэ увьплэр зылэщлэжэ-кьакьым Али-Бэрдыкьуэ кьуажэм кьыгьэзува командэ кьыхьакэм. Етуанэр «Победа» КСШ-м, ечанэр — Хьэбэз кьуажэм дэт курыт еджа-пэм кьалгьэщлэц.

Кынэмьщлауэ, «Лучший защитник» фьэщы-гьэцэмкэ кьыхагьэщлэ «Победа» КСШ-м яхгэ Хьэбэч Бестлэн. «Лучший нападающий» хьуащ Хьэбэз кьуажэм дэт, Арэшкьуэ Р. и цэр зезы-хэ курыт еджапэм и командэм хэтэ Аслгэн-хэ Ренат. «Лучший игрок» фьэщыгьэцэмкэ и цэр кьаруащ Али-Бэрдыкьуэм и командэ кьы-

хэхам хэтэ Лымахуэ Ратмир. Жьылэнурэмэ, спорт зэхьээхуэр кьызыгьэ-пэщыным, нэгьэсауэ, зэклэжыгьэклэуэ егьэ-кьулэжыным цыхуэ куэд хьылэжыкьыш, кьуажэ администрацэм и унафэщлэ и дэж щегьэ-жэуэ, зи фэепльыр ягьэлэплэ егьэдэжлэуэм илгэс зэхуэмыдэхэм иригьэджэ-игьэсэхэм, и бьнхэм я дэж щлэпкьыкьыуэ. Икьи, Кьэргьей Аслгэн фьыщлэ ин яхуищлэц спорт зэпеуэр зэхэшэным зи гуащлэ хэзылгьа дэтхэнэми.

— Мыпхуэдэ лэухугьуэхэм дэж нэхьышхэр зыхуэфащэ цыхушухуэхэр зэрьыщыгьупцэр, ди шьлэпкэ-псакьлар ефлэжыным, шьлэблэр гьэ-сэнэм псэемылэжу хуэлажэям хуэуэфащэ шьлэблэр ядгьэгуэтынтрац, — кьыхыгьэщлэ Хьэ-бэз район администрацэм физкультурамкэ, спортымкэ, шьлэпгьуэлэ лэухуэхэмкэ и кьуда-мэм и унафэщлэ.

ЦОХЬУЖЬ ЛЮСАНЭ

Ехьулэнэныгьэфккэ

Шэшэн Республикэм и кьалашхэ Грозный и шьы-шылэм (январым) и 16-17 махуэхэм Ищхьэрэ Кавка-зым цыц бэнаклэуэ нэ-жыщлэжэр здыщэзэщлэцэ-тэ, лэхуитлэхуит бэнаклэм-кэ СКФО-м пашагьэр кьы-щыкьыным хуэгуэза спорт зэхьээхуэ щекьулэцлэц.

Абдеж я лэпцэлгьа-пцлэжкэ зьыэрэпцэщлэц зи нэхьыбар илгэс 16-м нэс бэнаклэуэхэм. Дауи, спорт бэнаклэхэм пьшлэхэр фьыцууэ цыгьуа-зэц Шэшэн, Дагыстан рес-публикэхэм лэхуитлэхуит

бэнаклэм цыхуащлэ гулгы-тэм, спортсменхэм я зы-жыныгьэр здынэсым. Абы-кэ жьгтэнэу дьыжыуей ара-щи, а хэгьуэгуэхэм дэж зэ-пеуэ щекьулэжы и лэжы-лэжыкьыкэ спортсменыр кьыхьыщыныр ехьулэнэ-гьэ лэагэ дьыдуу ялыгьэ. Сыт цьхэжлэ жыпэмэ, фьым я нэхьыфл бэнаклэуэхэр а спорт зэхьээхуэхэм дэж утгыку ихьэр...

Арами, гуапэ дьыдэ зэр-ытцыхьуэну, пцлэ лэагэ зылэ пкьэгьу бэнаклэуэ кьыкьы-ныгьэ кьылгьэщлэц Урысей пашагьэр кьыщыкьыным шьлэбэныну.

Тхэм бэнаклэуэ нэжыкьы-щлэм ехьулэнэныгьэ лэагэ и насып кьригьэжэ!

АБИДОКЬУЭ ЛЮСАНЭ

МВД-м кьэт

Гьуэгуэ шынагьуэншэц

Республикэм и гьуэгуэ-хэм шынагьуэншэуэ щызе-кьулэным ехьэллэ мазэ лэ-жыгьэхэм япкь иту. «Пре-зый водитель» профлак-тикэ акцэм кьриуэбьдуэ, Адьгэ-Хьэблэ, Нэгьуей рай-онхэм я Кьэрал автоинспек-торхэм кьызырагьэпэщлэц «Фадэмрэ рулым гьэздэ-тлэсхьынырмэ зэбгьэжлэ-лэ хьунуцыкьым!» кьыхуе-

дэжыгьэм шьлэ лэухугьуэр. Ар нэхьышхьуэ зыхуа-уэнтар фадэ зылухуауэ транспорт рулым гьэздэ-тлэсхьэ, апухэдэ лэшошхэ-пэ зэрьыщлэжы жылагуэм гу лгьэгьэтэнрац.

Акцэм илгэс иту, инспекторхэм гьуэгуэным шь-зекьулэ водителэхэм зылэжэ-кэ зылухуауэ фадэ лэжуа-уэ рулым мьлгысыну.

«Фадэ зылухуауэ машинэ рулым гьэздэжлэсхьэм хэ-бэжкьуэныгьэ хьэлтэ кьэ-

«Хушхьуэ» хьэлтэхэр зэригьаклэуэ

Кьэрэшей-Черкес Республикэм и полицэ куулыку-щлэхэм кьалэрыкьащ цыхуэм и хьэлтэхэр хигьэщыныу кьыгьэсэбп хьу «хушхьуэ» ялыгьэжэр, сибутрамин щы-гьуэу, хабээм темьту зезыгьакьуэхэр.

Афиянхэхкьэр хабээм темьту кьэзыгьэсэбпэхэм, зе-зыгьакьуэхэм кэлгыплэ Управленэм и лэжыакьуэхэм ищхьэжкэ зи гьуэгуэ тцлэ хабээкьуэтэныгьэр кьэзыгьэ-хьуэ, Икон-Хьэлтэкьы щыц, 1963 гьэм кьалгьуэа бзылху-гьэр кьуабыдац. Абы хуагьэфащэ кьабгьэсэбп мьхуэн пкьыгуэ хьэлтэ зыкьлэ, цыхуэм и хьэлтэхэр хьэзыгьэщлэу кьалгытэ хушхьуэм хуэдэ куэд дьыдэ зэр-иригьакьуэ.

А «хушхьуэ» пощт куулыкуымкэ зыщлэплэ иунэтлэныу пылу бзылхуэгуэр кьуабыдац. Абы кьылэщлэхэм гьуэщлэ ашыч цыкьлэн 10, капсулэхэр ярылгьэ. Зэршлэпалы-кьамкэ, абыхэм сибутрамин грамми 120-рэ ярылгьэ.

Полицэ куулыкуым кьыщлэгьэщлэц цыхуэм и хьэл-тэхэр хигьэщыныу кьылгытэуэ кьабгьэсэбп «хушхьуэ-хэр» бзылхуэгуэм пощт куулыкуыкэ яляригьэхьуэ.

УФ-м и 234-нх Уголовнэ кодексым и ечанэ статьямыкэ уголовнэ лэухуэ кьалгэщлэц. Иджыкэ а шьлэпхэджагьэхэм хэтэ хуэр кьыщлэгьэщыныу мурадцлэ следственно-опера-тивнэ лэухуэхэр кьызырагьэпэщлэц.

КьЧР-м и МВД-м и пресс-куулыку

Фадэм кьыхь насыпыншагьэхэм...

Республикэм и гьуэгуэ-хэм шынагьуэншэуэ щызе-кьулэным ехьэллэ мазэ лэ-жыгьэхэм япкь иту. «Пре-зый водитель» профлак-тикэ акцэм кьриуэбьдуэ, Адьгэ-Хьэблэ, Нэгьуей рай-онхэм я Кьэрал автоинспек-торхэм кьызырагьэпэщлэц «Фадэмрэ рулым гьэздэ-тлэсхьынырмэ зэбгьэжлэ-лэ хьунуцыкьым!» кьыхуе-

дэжыгьэм шьлэ лэухугьуэр. Ар нэхьышхьуэ зыхуа-уэнтар фадэ зылухуауэ транспорт рулым гьэздэ-тлэсхьэ, апухэдэ лэшошхэ-пэ зэрьыщлэжы жылагуэм гу лгьэгьэтэнрац.

Акцэм илгэс иту, инспекторхэм гьуэгуэным шь-зекьулэ водителэхэм зылэжэ-кэ зылухуауэ фадэ лэжуа-уэ рулым мьлгысыну.

«Фадэ зылухуауэ машинэ рулым гьэздэжлэсхьэм хэ-бэжкьуэныгьэ хьэлтэ кьэ-

Гьуэгуэ шынагьуэншэц

кьэхьуэ, апухэдэхэм я ягь-кэ гьуэгуэхэм кьыщыкьы ав-томашинэ зэхьээхуэнэныгьэ-хэм цыхуэ куэд хокулэцэ, насыпыншагьэ кьохьуэ», — кьыхагьэщлэц автоинспек-торхэм.

Гьуэгуэхэм шьпльыр полицэ куулыкуыщлэхэм водителэхэм иратащ ушье кьлэщлэ цыкьлэхэр зэрьы-фадэ зылухуауэ рулым тьы-сам кьэхьулэнкэ, кьыгьэ-жункэ хьун псори кьы-здетхэжлэ тхьыгьэхэр.

ДЖЕМАКУЛОВ РАСУЛ, «АДЫГЭ-ХЬЭБЛЭ» МОВД-м и ОГИБД-м и унафэщлэ, полицэм и майор

Черкес хэку
www.cherkes-haky.ru
Черкес-Налука@yandex.ru
Редакцэм и хэщлэпэмрэ газетыр адгэхьэзырмырэ:
369000, КьЧР, Черкесск кьалэ, Кировкэ эддэж утыку, № 23, Печатным и Узэ, е 3-нэ кьат.

Редактор нэхьыщлэжэ: **АБИДОКЬУЭ ЛЮСАНЭ АЛИЙ ИПХУЭ**
Редактор нэхьыщлэжэ: **ДЗЭМЬХЬ МАРИНЭ**, жуауа зыхь секретарь АСЛЭНЫКЬУЭ МАДИНЭ, отделхэм я редактору: **ДЗБАГЬУЭ Хьэтгызэ, ТУАРШЫ ИРЭ, БЕМЫРЗЭ Зураб, ЧЫРБЫЖ Ирэнэ, ЛЫХЬ Тимур.**
Редактэ советным хэтхэр: **Кьантемьыр Тыркубий, Кьээзнэжэ Хьэсэмбий, Аслгэнхэ Алий, Хьупсырокьуэ Алий, Кьуршэ Фаннэ.**

Газетыр 2010 гьэм махуэуэгуэгуэм (июным) и 9-м Урысей Федератэм зыпыщыныгьэ тьэныкьуэхэм, хьыбарегьэщлэ техноложэхэм кьалгыпкьыныкьлэ и Федералнэ куулыкуым и Управленэу КьЧР-м шьлэпцлэхьэц. Зэрьыщлэхьэ щыкьыкьы ПИ № Ту 09-0028Р-кэ кьыщлэждэ.

Фщлэн пащцэ:
Теддэз тхьыгьэхэм кьыщыкьы бжыгьэхэм, шапхьэхэм, кьыщыщлэ лэухугьуэхэм, цлэ-уна-гуэщлэхэм я пэжэжыкьы ахэр зытэхэм нэсу жуауэ жьэ.

Авторыкьэ редакторхэм я лэуху елпкьыкьэхэр зэтэхуэ зыптууэ щытыкьым.

Редакцэм тхьыгьэуэ кьылэрыкьыкьэр кьанэ шьы-мьлуэ тридэнэу. Иретьхэ абы теухуа жуауапи кьызытхэм иретьхэныу лэщэрлэ зыхуыкьыкь-кьым.

Р! — мы нагьыщэм кьыгьэжэгуэ ар зытэ-рэр рекламэ тхьыгьэуэ зэрьыщытэр

Газетыр щытрадэщ ООО «Издательство «Южный регион», Ставрополь край, Есэнтгыгуэ кьалэ, Никольскэ узрам, 5 а. Индексир 54044-щ. Кьыдэжлэ бжыгьэр 2787-щ. Заг. Газетыр теддэн хуейц: граффикэ — сыкьэтыр 17:00-м, щытрадэр — сыкьэтыр 17:00-м.

Газетыр кьызытхьыкьым ялэргьэхьэ КьЧР-м пощт зыпыщыныгьэмкэ и Федералнэ Управленэм, тел. 25-01-73. **ТЕЛЕФОНХЭР:** приемнэм — 26-36-00, редактор нэхьыщлэжэ и кьуэдэцм — 26-36-14, жуауа зыхь секретарым, операторхэм-26-34-50, отделым и редакторым — 26-36-27, бухгалтерьым-26-36-29.

Мы кьыдэжыкьыгуэм елэжэщ:
жуауа зыхь секретарь АСЛЭНЫКЬУЭ МАДИНЭ, дежурнэ редактор ЛЫХЬ ТИМУР корректорхуэ МУССЭЖ Зурлэ, ГУНДЭХЬУЭ Аня, операторхуэ ЕМЗЭГЬ Дарина, джыджый Динэ

Ди телеграм-каналыр